

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

4 mai 2016^{*i}

„Trimitere preliminară — Apropierea legislațiilor — Directiva 2014/40/UE — Articolul 20 — Țigarete electronice și flacoane de reumplere — Validitate — Principiul egalității de tratament — Principiile proporționalității și securității juridice — Principiul subsidiarității — Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene — Articolele 16 și 17”

În cauza C-477/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Divizia Băncii Reginei (Secția administrativă), Regatul Unit], prin decizia din 9 octombrie 2014, primită de Curte la 27 octombrie 2014, în procedura

Pillbox 38 (UK) Ltd

împotriva

Secretary of State for Health,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președintele Camerei întâi, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, și domnii J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev (raportor), C. Lycourgos și J.-C. Bonichot, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 1 octombrie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Pillbox 38 (UK) Ltd, de K. Beal, QC, mandatat de P. Rowley, solicitor;
- pentru guvernul Regatului Unit, de V. Kaye, în calitate de agent, asistată de M. Hoskins și de I. Rogers, QC, precum și de S. Abram și de E. Metcalfe, barristers;
- pentru guvernul spaniol, de A. Gavela Llopis, în calitate de agent;
- pentru guvernul francez, de D. Colas și de R. Coesme, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: engleza.

- pentru Parlamentul European, de L. Visaggio, de J. Rodrigues și de I. McDowell, în calitate de agenți;
- pentru Consiliul Uniunii Europene, de M. Simm, de J. Herrmann și de A. Norberg, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de C. Cattabriga și de J. Tomkin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 23 decembrie 2015,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre în ceea ce privește fabricarea, prezentarea și vânzarea produselor din tutun și a produselor conexe și de abrogare a Directivei 2001/37/CE (JO L 127, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Pillbox 38 (UK) Ltd, care își desfășoară activitatea sub denumirea comercială „Totally Wicked” (denumită în continuare „Pillbox”), pe de o parte, și Secretary of State for Health (secretarul de stat pentru sănătate), pe de altă parte, în legătură cu legalitatea „intenției și/sau a obligației” guvernului Regatului Unit de a transpune Directiva 2014/40.

Cadrul juridic

Convenția-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății pentru controlul tutunului

- 3 Prin Decizia 2004/513/CE a Consiliului din 2 iunie 2004 (JO L 213, p. 8, Ediție specială, 11/vol. 35, p. 223), s-a aprobat în numele Comunității Europene Convenția-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) pentru controlul tutunului, semnată la Geneva la 21 mai 2003 (denumită în continuare „CCCT”).

Directiva 2014/40

- 4 Considerentele (7), (33), (36), (38)-(41), (43)-(45), (47) și (48) ale Directivei 2014/40 prevăd:

„(7) Acțiunea legislativă la nivelul Uniunii este necesară și pentru a pune în aplicare [CCCT], ale cărei dispoziții sunt obligatorii pentru Uniune și statele sale membre[, care sunt părți la aceasta]. [...]

[...]

(33) Vânzările transfrontaliere la distanță de produse din tutun pot facilita accesul la produse din tutun care nu respectă prezenta directivă. Există de asemenea un risc crescut ca tinerii să aibă acces la produse din tutun. Prin urmare, există riscul subminării legislației care vizează controlul tutunului. De aceea, statele membre ar trebui să poată interzice vânzările transfrontaliere la distanță. În cazul în care vânzările transfrontaliere la distanță nu sunt interzise, sunt oportune norme comune privind înregistrarea punctelor de vânzare cu amănuntul care desfășoară astfel de vânzări, pentru a asigura eficacitatea prezentei directive. [...]

[...]

- (36) Țigaretetele electronice și flacoanele de reumplere ar trebui reglementate prin prezenta directivă, cu excepția cazului în care, datorită modului lor de prezentare sau funcției lor, fac obiectul [Directivei 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3)] sau al [Directivei 93/42/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind dispozitivele medicale (JO L 169, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 11, p. 244)]. În ceea ce privește produsele menționate, între statele membre există diferențe de legislație și practică, inclusiv referitor la cerințele în materie de siguranță, prin urmare este necesară luarea unor măsuri la nivelul Uniunii în vederea îmbunătățirii funcționării pieței interne. Atunci când aceste produse sunt reglementate, ar trebui să se țină seama de un nivel înalt al protecției sănătății publice. Pentru a permite statelor membre să își exercite funcțiile de supraveghere și control, producătorii și importatorii de țigaretete electronice și de flacoane de reumplere ar trebui să fie obligați să notifice produsele relevante înainte de introducerea lor pe piață.

[...]

- (38) Lichidul care conține nicotină ar trebui să poată fi introdus pe piață în temeiul prezentei directive în cazul în care concentrația de nicotină nu depășește 20 mg/ml. Această concentrație permite o administrare a nicotinei care este comparabilă cu doza permisă de nicotină obținute dintr-o țigaretă standard în timpul necesar fumării unei astfel de țigaretete. Pentru a limita riscurile asociate cu nicotina, ar trebui să se stabilească dimensiuni maxime ale flacoanelor de reumplere, ale rezervoarelor și ale cartușelor.
- (39) Numai țigaretetele electronice care administrează în mod constant dozele de nicotină ar trebui să poată fi introduse pe piață în temeiul prezentei directive. Administrarea constantă a dozelor de nicotină în condiții normale de utilizare este necesară în scopul protejării sănătății, al siguranței și al calității, inclusiv pentru a evita riscul consumului accidental de doze mari.
- (40) Țigaretetele electronice și flacoanele de reumplere ar putea prezenta un risc pentru sănătate atunci când sunt lăsate la îndemâna copiilor. Prin urmare, este necesar să se asigure faptul că astfel de produse previn intervenția necorespunzătoare asupra lor și manipularea lor necorespunzătoare de către copii, inclusiv prin intermediul etichetării și al mecanismelor de închidere și de deschidere.
- (41) Dat fiind că nicotina este o substanță toxică și având în vedere riscurile potențiale pentru sănătate sau siguranță, inclusiv pentru persoanele cărora produsul nu le este destinat, lichidul care conține nicotină ar trebui introdus pe piață numai în țigaretete electronice sau în flacoane de reumplere care îndeplinesc anumite cerințe de siguranță și calitate. Este important să se asigure faptul că țigaretetele electronice nu se sparg și nu prezintă scurgeri în timpul utilizării și al reumplerii.

[...]

- (43) Diferențele dintre legislațiile și practicile naționale în materie de publicitate și sponsorizare privind țigaretetele electronice împiedică libera circulație a mărfurilor și libertatea de prestare a serviciilor și prezintă un risc considerabil de denaturare a concurenței. Dacă nu se vor lua măsuri suplimentare la nivelul Uniunii, există riscul ca diferențele respective să se acutizeze în anii care vor urma, având în vedere de asemenea piața în creștere a țigaretetelor electronice și a flacoanelor de reumplere. Prin urmare, se impune apropierea dispozițiilor naționale în materie de publicitate și sponsorizare a produselor respective cu efect transfrontalier, vizând un nivel înalt de protecție a sănătății. Țigaretetele electronice pot deveni o poartă de acces către dependența de nicotină și, în cele din urmă, către consumul de tutun tradițional, întrucât imită și creează un cadru de normalitate pentru acțiunea fumatului. Din acest motiv, se cuvine să se adopte o abordare restrictivă a publicității pentru țigaretetele electronice și flacoanele de reumplere.

(44) Pentru a-și exercita sarcina de reglementare, Comisia și statele membre au nevoie de informații cuprinzătoare privind evoluțiile pieței în ceea ce privește țigarele electronice și flacoanele de reumplere. În acest scop, producătorii și importatorii de astfel de produse ar trebui să facă obiectul unor obligații de raportare privind volumul vânzărilor, preferințele diferitor grupuri de consumatori și modul de vânzare. Ar trebui asigurată punerea la dispoziție a acestor informații către publicul larg, ținând seama în mod corespunzător de necesitatea de a proteja secretele comerciale.

(45) Pentru a asigura o supraveghere corespunzătoare a pieței de către statele membre, este necesar ca producătorii, importatorii și distribuitorii să aibă la dispoziție un sistem adecvat de monitorizare și înregistrare a suspiciunilor de efecte adverse și de informare a autorităților competente cu privire la astfel de efecte, astfel încât să se poată lua măsurile adecvate. Se justifică includerea unei clauze de salvagardare care să permită statelor membre să ia măsuri împotriva unor riscuri grave pentru sănătatea publică.

[...]

(47) Prezenta directivă nu armonizează toate aspectele referitoare la țigarele electronice sau flacoanele de reumplere. De exemplu, responsabilitatea pentru adoptarea normelor privind aromele revine statelor membre. Ar putea fi util ca statele membre să analizeze posibilitatea de a permite introducerea pe piață a produselor aromate. În acest sens, acestea ar trebui să fie atente la potențiala atractivitate a unor astfel de produse pentru tineri și nefumători. Orice interdicție a unor astfel de produse aromate ar trebui să fie justificată și o notificare în acest sens ar trebui transmisă în conformitate cu [Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207)].

(48) Mai mult, prezenta directivă nu armonizează normele privind mediile fără fum de tutun sau privind dispozițiile referitoare la vânzările interne ori privind publicitatea internă sau extensia de marcă și nici nu introduce o limită de vârstă pentru țigarele electronice sau flacoanele de reumplere. [...]"

5 Articolul 1 din Directiva 2014/40, intitulat „Obiectul”, prevede:

„Scopul prezentei directive este apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind:

[...]

(f) introducerea pe piață și etichetarea anumitor produse care sunt similare produselor din tutun, și anume țigarele electronice și flacoanele de reumplere și produsele din plante pentru fumat,

pentru a facilita buna funcționare a pieței interne a produselor din tutun și a produselor conexe, vizând un nivel înalt de protecție a sănătății, în special pentru tineri, și pentru a se îndeplini obligațiile Uniunii în temeiul [CCCT].”

6 În conformitate cu punctele 4, 16 și 17 ale articolului 2 din această directivă, intitulat „Definiții”, se aplică următoarele definiții:

„4. «produse din tutun» înseamnă produse care pot fi consumate și care constau, chiar și parțial, în tutun, indiferent dacă este sau nu modificat genetic;

[...]

16. «țigaretă electronică» înseamnă un produs care poate fi folosit pentru consumul de vapori care conțin nicotină prin intermediul unui muștiuc sau orice componentă a acestui produs, inclusiv un cartuș, un rezervor și dispozitivul fără cartuș sau rezervor. Țigaretile electronice pot fi de unică folosință sau pot fi reumplute prin intermediul unui flacon de reumplere sau rezervor sau pot fi reîncărcate cu cartușe de unică folosință;
 17. «flacon de reumplere» înseamnă un recipient cu un lichid care conține nicotină și care poate fi folosit pentru reumplerea unei țigaretă electronice;”.
- 7 Sub titlul „Reglementarea ingredientelor”, articolul 7 din directiva menționată prevede la alineatul (6):
- „Statele membre interzic introducerea pe piață a produselor din tutun care conțin următorii aditivi:
- (a) vitamine sau alți aditivi care creează impresia că un produs din tutun are un efect benefic asupra sănătății sau că prezintă riscuri mai mici pentru sănătate;
 - (b) cafeină sau taurină sau alți aditivi și compuși stimulanți care sunt asociați cu energia și vitalitatea;
 - (c) aditivi cu proprietăți colorante pentru emisii;
 - (d) în cazul produselor din tutun pentru fumat, aditivi care facilitează inhalarea sau absorbția nicotinei și
 - (e) aditivi care au proprietăți [cancerigene, mutagene sau toxice pentru reproducere] în formă nearsă.”
- 8 Intitulat „Țigaretile electronice”, articolul 20 din aceeași directivă are următorul cuprins:
- „(1) Statele membre se asigură că țigaretile electronice și flacoanele de reumplere nu sunt introduse pe piață decât în cazul în care respectă prezenta directivă și dispozițiile restului legislației relevante a Uniunii.
- Prezenta directivă nu se aplică țigaretelor electronice și flacoanelor de reumplere care fac obiectul unei obligații de autorizare în temeiul Directivei [2001/83] sau care fac obiectul cerințelor prevăzute în Directiva [93/42].
- (2) Producătorii și importatorii de țigaretă electronică și de flacoane de reumplere notifică autoritățile competente ale statelor membre cu privire la orice astfel de produs pe care intenționează să îl introducă pe piață. Notificarea respectivă se transmite în formă electronică, cu șase luni înaintea datei vizate pentru introducerea pe piață. În cazul țigaretelor electronice și al flacoanelor de reumplere deja introduse pe piață la 20 mai 2016, notificarea se transmite în termen de șase luni de la data respectivă. Se transmite o nouă notificare pentru fiecare modificare substanțială a produsului.
- În funcție de categoria de produse, respectiv dacă este vorba de o țigaretă electronică sau de un flacon de reumplere, notificarea conține următoarele informații:
- (a) denumirea și informațiile de contact ale producătorului, ale unei persoane juridice sau fizice responsabile din interiorul Uniunii și, după caz, ale importatorului în Uniune;
 - (b) lista tuturor ingredientelor care alcătuiesc produsul și a emisiilor rezultate în urma utilizării acestuia, pe denumiri de mărci și pe tipuri, cu includerea cantităților aferente;

- (c) date toxicologice privind ingredientele și emisiile produsului, inclusiv în situațiile în care ingredientele fac obiectul încălzirii, menționând în special efectele acestora asupra sănătății consumatorilor în urma inhalării și luând în considerare, printre altele, orice eventual efect de dependență;
- (d) informații cu privire la doza de nicotină și la cantitatea de nicotină absorbită în momentul consumului în condiții de utilizare normală sau în condiții care pot fi prevăzute în mod rezonabil;
- (e) o descriere a componentelor produsului, inclusiv, dacă este cazul, a mecanismului de deschidere și de reumplere a țigaretii electronice sau a flacoanelor de reumplere;
- (f) o descriere a procesului de producție, inclusiv dacă acesta presupune o producție de serie, și o declarație că procesul de producție asigură conformitatea cu cerințele prevăzute la prezentul articol;
- (g) o declarație că producătorul și importatorul dețin responsabilitatea deplină pentru calitatea și siguranța produsului, atunci când este introdus pe piață și utilizat în condiții normale sau în condiții care pot fi prevăzute în mod rezonabil.

În cazul în care statele membre consideră că informațiile transmise sunt incomplete, ele au dreptul de a solicita completarea informațiilor în cauză.

Statele membre pot impune producătorilor și importatorilor taxe proporționale pentru primirea, stocarea, prelucrarea și analizarea informațiilor care le sunt transmise.

(3) Statele membre se asigură că:

- (a) lichidele care conțin nicotină nu sunt introduse pe piață decât în flacoane de reumplere dedicate, cu un volum maxim de 10 ml, în țigareti electronice de unică folosință sau în cartușe de unică folosință, precum și că volumul maxim al cartușelor și al rezervoarelor nu depășește 2 ml;
- (b) lichidul care conține nicotină nu conține nicotină peste nivelul de 20 mg/ml;
- (c) lichidul care conține nicotină nu conține aditivii menționați la articolul 7 alineatul (6);
- (d) se utilizează doar ingrediente de puritate ridicată la fabricarea lichidelor care conțin nicotină. Alte substanțe în afara ingredientelor menționate la alineatul (2) al doilea paragraf litera (b) de la prezentul articol nu sunt prezente decât la nivel de urme, dacă prezența unor astfel de urme nu poate fi evitată tehnic în cadrul procesului de fabricație;
- (e) cu excepția nicotinei, în lichidele care conțin nicotină nu se folosesc ingrediente care să prezinte riscuri pentru sănătatea umană, fie că sunt sau nu supuse încălzirii;
- (f) țigareti electronice eliberează în mod constant dozele de nicotină în condiții de utilizare normală;
- (g) țigareti electronice și flacoanele de reumplere sunt astfel fabricate încât să se prevină intervenția necorespunzătoare asupra acestor produse și manipularea necorespunzătoare de către copii, sunt protejate împotriva casabilității, precum și a scurgerilor de lichide și sunt prevăzute cu un mecanism care asigură reumplerea fără scurgere de lichide.

- (4) Statele membre se asigură că:
- (a) pachetele unitare de țigarete electronice și de flacoane de reumplere includ un pliant cu:
 - (i) instrucțiunile de utilizare și păstrare, care precizează că utilizarea produsului nu este recomandată tinerilor și nefumătorilor;
 - (ii) contraindicațiile;
 - (iii) avertismentele pentru grupurile de risc specifice;
 - (iv) eventualele efecte adverse;
 - (v) potențialul de dependență și toxicitate și
 - (vi) informațiile de contact ale producătorului sau ale importatorului și ale unei persoane de contact, fizice sau juridice, din interiorul Uniunii;
 - (b) pachetele unitare și orice ambalaj exterior al țigaretelor electronice și al flacoanelor de reumplere:
 - (i) includ lista tuturor ingredientelor care alcătuiesc produsul, în ordine descrescătoare a masei, precum și informații privind conținutul de nicotină al produsului și nicotina eliberată per doză, numărul lotului și recomandarea de a nu lăsa produsul la îndemâna copiilor;
 - (ii) fără a aduce atingere punctului (i) de la prezenta literă, nu includ elemente sau caracteristici la care se face referire la articolul 13, cu excepția articolului 13 alineatul (1) literele (a) și (c) în ceea ce privește informațiile privind conținutul de nicotină și aromele, și
 - (iii) afișează unul dintre următoarele avertismente de sănătate:

«Acest produs conține nicotină. Nicotina generează un grad ridicat de dependență. Nu se recomandă utilizarea produsului de către nefumători.»

sau

«Acest produs conține nicotină. Nicotina generează un grad ridicat de dependență.»

Statele membre hotărăsc care dintre aceste avertismente de sănătate se utilizează;
 - (c) avertismentele de sănătate respectă cerințele de la articolul 12 alineatul (2).

- (5) Statele membre se asigură că:
- (a) comunicarea comercială în serviciile societății informaționale, în presă sau în alte publicații tipărite, care fie are scopul, fie are efectul direct sau indirect de a promova țigaretetele electronice și flacoanele de reumplere, este interzisă, cu excepția publicațiilor și materialelor destinate exclusiv profesioniștilor din domeniul comerțului cu țigarete electronice și flacoane de reumplere și cu excepția publicațiilor și a materialelor care sunt imprimate și publicate în țări terțe, în cazul în care respectivele publicații sau materiale nu sunt destinate în mod principal pieței Uniunii;
 - (b) comunicarea comercială pe canalele radio, care fie are scopul, fie are efectul direct sau indirect de a promova țigaretetele electronice și flacoanele de reumplere, este interzisă;
 - (c) orice formă de contribuție publică sau privată la programele radio care fie are scopul, fie are efectul direct sau indirect de a promova țigaretetele electronice și flacoanele de reumplere este interzisă;
 - (d) orice formă de contribuție publică sau privată la evenimente sau activități sau în favoarea unei persoane, dacă această contribuție fie are scopul, fie are efectul direct sau indirect de a promova țigaretetele electronice și flacoanele de reumplere și implică sau are loc în mai multe state membre sau are efecte transfrontaliere într-un alt mod, este interzisă;

- (e) comunicarea comercială audiovizuală care intră sub incidența [Directivei 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva serviciilor mass-media audiovizuale) (JO L 95, p. 1)] este interzisă pentru țigarele electronice și flacoanele de reumplere.
- (6) Articolul 18 din prezenta directivă se aplică vânzărilor transfrontaliere la distanță de țigarete electronice și de flacoane de reumplere.
- (7) Statele membre le impun producătorilor și importatorilor de țigarete electronice și de flacoane de reumplere să transmită anual autorităților competente:
- (i) date cuprinzătoare cu privire la volumul vânzărilor, pe denumiri de mărci și pe tipuri de produse;
 - (ii) informații cu privire la preferințele diverselor categorii de consumatori, inclusiv ale tinerilor, ale persoanelor nefumătoare și ale principalelor categorii de utilizatori curenți;
 - (iii) informații privind modul de vânzare a produselor și
 - (iv) rezumate ale oricăror cercetări de piață efectuate cu privire la aspectele menționate anterior, împreună cu traducerea în limba engleză a rezumatelor respective.

Statele membre monitorizează evoluția pieței țigaretelor electronice și a flacoanelor de reumplere, inclusiv orice dovadă privind utilizarea ca «poartă de acces» în rândul tinerilor și al persoanelor nefumătoare a dependenței de nicotină și, în cele din urmă, a consumului de tutun tradițional.

[...]

(13) Comisia, prin intermediul unui act de punere în aplicare, stabilește un format comun pentru notificarea prevăzută la alineatul (2), precum și standardele tehnice pentru mecanismul de reumplere prevăzut la alineatul (3) litera (g).

[...]”

- 9 În temeiul articolului 29 din Directiva 2014/40, dispozițiile acesteia trebuie să fie transpuse în ordinile juridice ale statelor membre până la 20 mai 2016 și să intre în vigoare începând de la această dată.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 10 Pillbox a sesizat instanța de trimitere cu o acțiune având ca obiect controlul legalității („judicial review”) „intenției și/sau obligației” guvernului Regatului Unit de a transpune Directiva 2014/40 în ordinea juridică națională.
- 11 Ea arată că articolul 20 din această directivă este nevalid pentru motivul că încalcă principiile proporționalității, securității juridice, egalității de tratament, liberei concurențe și subsidiarității, precum și articolele 16 și 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 12 Instanța de trimitere consideră că argumentele prezentate de Pillbox în susținerea acțiunii sale „sunt suficient de întemeiate”.

- 13 În aceste condiții, High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Divizia Băncii Reginei (Secția administrativă)], a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 20 din Directiva 2014/40 este nevalid, în totalitate sau parțial, pentru unul sau mai multe dintre argumentele următoare:

- impune, fie în totalitate, fie parțial, o serie de obligații pentru producătorii și/sau pentru comercianții cu amănuntul de țigarete electronice, care încalcă principiul proporționalității coroborat cu principiul securității juridice?
- pentru motive echivalente sau similare, nu respectă principiul egalității și/sau denaturează concurența în mod nejustificat?
- aduce atingere principiului subsidiarității?
- încalcă drepturile producătorilor și/sau ale comercianților cu amănuntul de țigarete electronice potrivit articolelor 16 și 17 din cartă?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitate

- 14 Parlamentul European, Comisia și guvernul francez susțin că cererea de decizie preliminară este inadmisibilă pentru motivul, în primul rând, că nu există niciun litigiu real între părți, în al doilea rând, că acțiunea având ca obiect controlul legalității („judicial review”) „intenției și/sau obligației” guvernului Regatului Unit de a transpune o directivă constituie un mijloc de a eluda sistemul căilor de atac instituit de Tratatul FUE și, în al treilea rând, că întrebarea adresată este de natură ipotetică întrucât instanța de trimitere nu prezintă elementele de fapt și de drept pertinente și nici motivele care au determinat-o să ridice problema validității articolului 20 din Directiva 2014/40.
- 15 În această privință, trebuie amintit că revine numai instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată competența să aprecieze, în raport cu particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate au ca obiect interpretarea sau validitatea unei norme de drept al Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 24).
- 16 Rezultă că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de relevanță. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională nu este posibil decât atunci când este evident că interpretarea sau aprecierea solicitată a validității unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea ori cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 25).
- 17 În ceea ce privește, în primul rând, caracterul real al litigiului principal, trebuie arătat că acțiunea având ca obiect controlul legalității „intenției și/sau obligației” guvernului Regatului Unit de a transpune Directiva 2014/40 formulată de Pillbox la instanța de trimitere a fost considerată admisibilă de aceasta din urmă, chiar în condițiile în care, la data introducerii acestei acțiuni, nu expirase încă termenul prevăzut pentru transpunerea directivei respective și nu fusese adoptată nicio măsură

națională de transpunere a directivei menționate. Pe de altă parte, există un dezacord între Pillbox și secretarul de stat pentru sănătate cu privire la aspectul dacă acțiunea menționată mai sus este fondată. Întrucât instanța de trimitere este chemată să soluționeze acest dezacord, nu reiese în mod vădit că litigiul principal nu este real [a se vedea prin analogie Hotărârea British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, punctele 36 și 38].

- 18 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentul potrivit căruia acțiunea având ca obiect controlul legalității („judicial review”) „intenției și/sau obligației” Regatului Unit de a transpune o directivă constituie un mijloc de a eluda sistemul căilor de atac instituit de Tratatul FUE, trebuie amintit că Curtea a considerat deja admisibile mai multe cereri de decizie preliminară referitoare la validitatea unor acte de drept derivat formulate în cadrul unor astfel de acțiuni, în special în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco (C-491/01, EU:C:2002:741), Intertanko și alții (C-308/06, EU:C:2008:312), precum și Afton Chemical (C-343/09, EU:C:2010:419).
- 19 Pe de altă parte, posibilitatea particularilor de a invoca în fața instanțelor naționale nevaliditatea unui act al Uniunii cu caracter general nu este supusă condiției ca acest act să fi făcut deja efectiv obiectul unor măsuri de aplicare adoptate în temeiul dreptului național. În această privință, este suficient ca instanța națională să fie sesizată cu un litigiu real în care, cu titlu indirect, se pune problema validității unui astfel de act. Or, această condiție este îndeplinită în cazul litigiului principal, după cum reiese din cuprinsul punctului 17 din prezenta hotărâre [a se vedea prin analogie Hotărârea British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, punctul 40, și Hotărârea Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 29].
- 20 În aceste condiții, nu reiese că o acțiune precum cea din cauza principală urmărește să eludeze căile de atac instituite prin Tratatul FUE.
- 21 În ceea ce privește, în al treilea rând, caracterul presupus ipotetic al întrebării adresate rezultat din faptul că instanța de trimitere nu prezintă nici elementele de fapt și de drept pertinente, nici motivele care au determinat-o să ridice problema validității articolului 20 din Directiva 2014/40, trebuie arătat, pe de o parte, că simplul fapt că instanța de trimitere a omis să precizeze dacă țigăretele electronice comercializate de Pillbox erau incluse în domeniul de aplicare al articolului 20 din această directivă nu face ca întrebarea adresată să fie ipotetică.
- 22 Astfel, din decizia de trimitere reiese că Pillbox produce și vinde pe piața internă țigărete electronice sub marca „Totally Wicked”, precum și flacoane de reumplere și produse conexe. Or, conform articolului 1 litera (f) din Directiva 2014/40, aceasta are ca obiectiv apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind introducerea pe piață și etichetarea țigărețelor electronice, precum și a flacoanelor de reumplere. În plus, validitatea anumitor norme de conformitate impuse acestor produse în temeiul articolului 20 din această directivă, inclusiv cea referitoare la conținutul maxim de nicotină care poate fi cuprins în lichidul din aceste produse, face tocmai obiectul întrebării adresate.
- 23 În aceste condiții, întrebarea adresată nu are un caracter vădit ipotetic.
- 24 În ceea ce privește, pe de altă parte, obligația instanței de trimitere de a prezenta motivele care au determinat-o să ridice problema validității articolului 20 din Directiva 2014/40, din spiritul de cooperare care trebuie să guverneze procedura trimiterii preliminare reiese efectiv că este indispensabilă expunerea de către instanța națională, în decizia sa de trimitere, a motivelor exacte pentru care consideră că un răspuns la întrebările sale privind interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții din dreptul Uniunii este necesar pentru soluționarea litigiului (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea Bertini și alții, 98/85, 162/85 și 258/85, EU:C:1986:246, punctul 6, Hotărârea ABNA și alții, C-453/03, C-11/04, C-12/04 și C-194/04, EU:C:2005:741, punctul 46, precum și Hotărârea IATA și ELFAA, C-344/04, EU:C:2006:10, punctul 31).

- 25 Prin urmare, este important ca instanța națională să indice în special motivele exacte care au determinat-o să ridice problema validității anumitor dispoziții din dreptul Uniunii și să expună motivele de nevaliditate care, în consecință, consideră că ar putea fi reținute (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Greenpeace France și alții, C-6/99, EU:C:2000:148, punctul 55, și Ordonanța Adiamix, C-368/12, EU:C:2013:257, punctul 22). O astfel de cerință reiese și din articolul 94 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții.
- 26 În plus, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, informațiile furnizate în deciziile de trimitere sunt destinate nu numai să permită Curții să dea răspunsuri utile, ci și să ofere guvernelor statelor membre, precum și celorlalte persoane interesate posibilitatea de a prezenta observații, conform articolului 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene. Este de competența Curții să se asigure cu privire la menținerea acestei posibilități, ținând seama de faptul că, în temeiul acestui articol, părților interesate le sunt notificate numai deciziile de trimitere însoțite de o traducere în limba oficială a fiecărui stat membru, iar nu și dosarul național transmis eventual la Curte de instanța de trimitere (a se vedea în special Hotărârea Holdijk și alții, 141/81-143/81, EU:C:1982:122, punctul 6, Hotărârea Lehtonen și Castors Braine, C-176/96, EU:C:2000:201, punctul 23, precum și Ordonanța Adiamix, C-368/12, EU:C:2013:257, punctul 24).
- 27 Rezultă că, în cadrul unei trimiteri preliminare, Curtea nu examinează validitatea unui act al Uniunii sau a anumitor dispoziții din acesta decât sub aspectul motivelor de nevaliditate preluate în decizia de trimitere.
- 28 În speță, instanța de trimitere a reprodus o parte dintre argumentele prezentate de Pillbox, arătând că acestea „sunt suficient de întemeiate”.
- 29 Rezultă, pe de o parte, că instanța de trimitere consideră că motivele de nevaliditate invocate de Pillbox și preluate în decizia de trimitere ar putea fi reținute.
- 30 Pe de altă parte, aceste indicații au permis Parlamentului, Comisiei și guvernului francez să adopte în mod util o poziție cu privire la întrebarea adresată Curții.
- 31 Rezultă din ceea ce precedă că întrebarea adresată este admisibilă.

Cu privire la fond

- 32 Prin intermediul întrebării preliminare, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 20 din Directiva 2014/40 este nevalid pentru motivul că încalcă principiile proporționalității, securității juridice, egalității de tratament, liberei concurențe și subsidiarității, precum și articolele 16 și 17 din cartă.

Cu privire la validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu principiile egalității de tratament și liberei concurențe

- 33 Întrebarea adresată trebuie analizată, în primul rând, în măsura în care se referă la validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu principiile egalității de tratament și liberei concurențe.
- 34 Din decizia de trimitere reiese că încălcarea acestor principii ar decurge, în esență, din faptul că acest articol 20 ar rezerva țigaretelor electronice un tratament mai puțin favorabil decât cel căruia îi sunt supuse produsele din tutun, chiar dacă primele ar fi mai puțin nocive decât cele din urmă.

- 35 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, principiul egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (a se vedea în special Hotărârea P și S, C-579/13, EU:C:2015:369, punctul 41).
- 36 În această privință, trebuie arătat că țigarele electronice prezintă caracteristici obiective diferite de cele ale produselor din tutun.
- 37 Astfel, în primul rând, elementele care intră în compoziția lor sunt net diferite din mai multe puncte de vedere. Reiese de la articolul 2 punctul 4 din Directiva 2014/40 că produsele din tutun sunt produse care pot fi consumate și care constau, chiar și parțial, în tutun, indiferent dacă este sau nu este modificat genetic.
- 38 În schimb, o „țigaretă electronică” nu conține tutun, dar constituie, potrivit articolului 2 punctul 16 din această directivă, un produs care poate fi folosit pentru consumul de vapori care conțin nicotină prin intermediul unui muștiuc sau orice componentă a acestui produs, inclusiv un cartuș, un rezervor și dispozitivul fără cartuș sau rezervor. În plus, țigarele electronice pot fi de unică folosință sau pot fi reumplute prin intermediul unui flacon de reumplere sau al unui rezervor sau pot fi reîncărcate cu cartușe de unică folosință.
- 39 La rândul lor, flacoanele de reumplere sunt descrise, potrivit articolului 2 punctul 17 din directiva menționată, ca un recipient cu un lichid care conține nicotină și care poate fi folosit pentru reumplerea unei țigaretă electronice.
- 40 În al doilea rând, este cert că modalitatea de consum al țigaretelor electronice este și ea substanțial diferită de cea a produselor din tutun. În timp ce acestea din urmă se consumă prin arderea tutunului, țigarele electronice funcționează prin evaporarea electrică sau electromecanică a lichidului conținut în flacoanele lor de reumplere.
- 41 În al treilea rând, spre deosebire de produsele din tutun, țigarele electronice sunt produse relativ noi, ale căror riscuri pentru sănătatea umană încă trebuie specificate.
- 42 În aceste condiții, trebuie constatat că țigarele electronice nu se găsesc în aceeași situație ca produsele din tutun în sensul jurisprudenței citate la punctul 35 din prezenta hotărâre.
- 43 Prin urmare, legiuitorului Uniunii nu i se poate reproșa că a încălcat principiul egalității de tratament supunând aceste țigaretă unui regim juridic distinct și, pe de altă parte, mai puțin strict decât cel aplicabil produselor din tutun.
- 44 Întrucât argumentele invocate în decizia de trimitere cu privire la încălcarea principiului liberei concurențe nu au niciun conținut autonom în raport cu cele referitoare la principiul egalității de tratament, trebuie, în această privință, să se facă trimitere la considerațiile prezentate la punctele precedente din prezenta hotărâre.
- 45 Rezultă din cele ce precedă că examinarea întrebării preliminare nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu principiile egalității de tratament și liberei concurențe.

Cu privire la principiile proporționalității și securității juridice

- 46 Întrebarea preliminară adresată trebuie analizată, în al doilea rând, în măsura în care se referă la validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 sau a unora dintre dispozițiile sale în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.

– *Cu privire la validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 în măsura în care consacră un regim specific aplicabil țigaretelor electronice*

- 47 Din decizia de trimitere reiese că validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 este contestată de Pillbox pentru motivul că, ținând seama de caracterul lor mai puțin nociv, chiar benefic pentru sănătatea publică, țigaretel electronice nu ar trebui să facă obiectul niciunei reglementări specifice și, cu atât mai puțin, al unei reglementări comparabile sau chiar mai stricte decât cea aplicabilă produselor din tutun. În plus, proporționalitatea măsurilor adoptate în temeiul acestui articol nu ar fi făcut obiectul niciunei evaluări de impact.
- 48 Trebuie amintit cu titlu introductiv că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, principiul proporționalității, care se numără printre principiile generale ale dreptului Uniunii, impune ca actele instituțiilor Uniunii să fie de natură să atingă obiectivele legitime urmărite de reglementarea în cauză și să nu depășească limitele a ceea ce este necesar pentru realizarea acestor obiective, fiind stabilit că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate [a se vedea în acest sens Hotărârea British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, punctul 122, Hotărârea ERG și alții, C-379/08 și C-380/08, EU:C:2010:127, punctul 86, precum și Hotărârea Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctele 67 și 91].
- 49 În ceea ce privește controlul jurisdicțional al respectării condițiilor menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre, trebuie să se recunoască în favoarea legiuitorului Uniunii o largă putere de apreciere într-un domeniu precum cel în discuție în cauza principală, care implică din partea sa alegeri de natură politică, economică și socială și în care trebuie să efectueze aprecieri complexe. În consecință, numai caracterul vădit inadecvat al unei măsuri adoptate în acest domeniu în raport cu obiectivul pe care instituțiile competente urmăresc să îl atingă poate afecta legalitatea unei astfel de măsuri [a se vedea în acest sens Hotărârea British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, punctul 123].
- 50 Este necesar să se arate, în plus, că problema riscurilor pentru sănătate legate de consumul de țigaretel electronice face obiectul unor vii dezbateri între părțile la prezenta procedură, care invocă, în susținerea tezelor lor, multiple studii și rapoarte științifice. Astfel, în timp ce Pillbox arată că țigaretel electronice sunt în mare măsură inofensive pentru sănătate și prezintă avantaje semnificative ca alternativă la produsele din tutun sau ca metodă de renunțare la fumat, instituțiile Uniunii și guvernele care au intervenit în prezenta procedură consideră că țigaretel electronice pot crea o dependență de nicotină și pot conduce la o intoxicare cu această substanță ca urmare a unui consum îndelungat și intensiv sau a unei manipulări inadecvate a produsului. În plus, aceste țigaretel ar putea deveni poarta de acces către fumat a persoanelor nefumătoare, întrucât imită și creează un cadru de normalitate pentru acțiunea fumatului și îi sporesc astfel atractivitatea. Pe de altă parte, rolul atribuit țigaretel electronice ca metodă de renunțare la fumat ar fi discutabil, în măsura în care fumătorii ar putea alege să consume în același timp produse din tutun și țigaretel electronice, astfel încât acestea ar deveni, în realitate, un mijloc de a menține dependența de nicotină.
- 51 Trebuie constatat în această privință că efectele țigaretel electronice asupra sănătății umane fac obiectul unei controverse la nivel internațional, astfel cum arată OMS într-un raport din 1 septembrie 2014 intitulat „Inhalatoare electronice de nicotină” (denumit în continuare „Raportul ENDS”). Acest raport menționează că unii experți sunt în favoarea acestor produse, pe care le văd ca un mijloc de a reduce consumul de tutun, în timp ce alții consideră că ele ar putea „submina eforturile întreprinse pentru a «înălțura aspectul de normalitate» a fumatului”. Potrivit raportului menționat, inhalatoarele electronice de nicotină se află la „granița instabilă dintre promisiune și amenințare pentru controlul tutunului”.

- 52 Cu toate acestea, Raportul ENDS constată existența anumitor riscuri pentru sănătate legate de inhalarea nicotinei și a substanțelor toxice în aerosoli, precum și de expunerea la nicotină pe alte căi decât inhalarea, în special în rândul copiilor, al adolescenților, al femeilor însărcinate și al femeilor aflate la vârsta procreării.
- 53 În plus, în acesta se precizează că dovezile științifice privind eficiența inhalatoarelor electronice de nicotină ca metodă de renunțare la fumat sunt limitate și nu permit formularea unor concluzii. De asemenea, dovezile disponibile nu ar permite nici confirmarea, nici excluderea efectelor de „poartă de acces” și de „revenire la normalitate” asociate utilizării inhalatoarelor menționate.
- 54 În observațiile sale scrise, Pillbox recunoaște că lichidul și vaporii țigaretelor electronice conțin compuși toxici și cancerigeni, însă la niveluri mai scăzute decât cele prezente în produsele din tutun, și că sunt necesare studii științifice suplimentare.
- 55 În astfel de împrejurări, legiuitorul Uniunii trebuia să țină seama de principiul precauției, potrivit căruia, în cazul în care persistă anumite incertitudini cu privire la existența sau la întinderea riscurilor privind sănătatea persoanelor, pot fi luate măsuri de protecție fără a trebui să se aștepte demonstrarea deplină a caracterului real și grav al acestor riscuri. Atunci când se dovedește imposibilă determinarea cu certitudine a existenței sau a întinderii riscului invocat, din cauza naturii neconcludente a rezultatelor studiilor efectuate, dar persistă probabilitatea unui prejudiciu real pentru sănătatea publică în ipoteza realizării riscului, principiul precauției justifică adoptarea unor măsuri restrictive (Hotărârea Neptune Distribution, C-157/14, EU:C:2015:823, punctele 81 și 82).
- 56 În lumina acestor considerații trebuie analizată validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.
- 57 În ceea ce privește, în primul rând, afirmația potrivit căreia țigaretelile electronice nu trebuiau să facă obiectul niciunei reglementări specifice, având în vedere caracterul lor mai puțin nociv decât cel al produselor din tutun, chiar benefic pentru sănătatea publică, trebuie arătată, *primo*, existența unor diferențe semnificative între reglementările statelor membre în materie, după cum reiese din considerentul (36) al Directivei 2014/40. Astfel, evaluarea de impact din 19 decembrie 2012 elaborată de Comisie și care însoțea Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre în ceea ce privește fabricarea, prezentarea și vânzarea produselor din tutun și a produselor conexe [SWD(2012) 452 final, partea 1, p. 26 și următoarele, și partea 4, p. 2] constată incertitudinile din jurul diferitor regimuri juridice naționale aplicabile țigaretelor electronice. Din acestea reiese în special că unele state membre tind să le asimileze, de la caz la caz, produselor medicale, în timp ce altele le interzic, iar altele nu le reglementează în niciun mod.
- 58 Or, ținând seama de dezvoltarea pieței țigaretelor electronice și a flacoanelor de reumplere, constatată atât în considerentul (43) al Directivei 2014/40, cât și în Raportul ENDS, normele naționale referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească aceste produse pot constitui, prin natura lor, obstacole în calea liberei circulații a mărfurilor, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii [a se vedea prin analogie Hotărârea British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, punctul 64].
- 59 *Secundo*, în cadrul celei de a șasea reuniuni care a avut loc la Moscova între 13 și 18 octombrie 2014, prin decizia adoptată la 18 octombrie 2014 cu privire la inhalatoarele electronice de nicotină și la inhalatoarele electronice care nu conțin nicotină [FCTC/COP/6(9)], conferința părților semnatare ale CCCT a invitat aceste părți să aibă în vedere printre altele interzicerea sau reglementarea inhalatoarelor electronice care conțin sau nu conțin nicotină, interzicerea sau restrângerea publicității, a promovării, precum și a sponsorizării în favoarea inhalatoarelor electronice de nicotină și supravegherea în întregime a utilizării inhalatoarelor electronice care conțin sau nu conțin nicotină.

- 60 *Tertio*, riscurile dovedite și potențiale legate de utilizarea țigaretelor electronice, prezentate în Raportul ENDS, menționate la punctele 52 și 53 din prezenta hotărâre, impuneau ca legiuitorul Uniunii să acționeze în conformitate cu cerințele care decurg din principiul precauției.
- 61 În aceste condiții, prin faptul că a decis să dedice o reglementare specifică introducerii pe piață a țigaretelor electronice și a flacoanelor de reumplere, legiuitorul Uniunii a înțeles, pe de o parte, să vegheze la buna funcționare a pieței interne în ceea ce privește aceste produse, vizând un nivel înalt de protecție a sănătății umane, în special pentru tineri, și, pe de altă parte, să respecte obligațiile Uniunii care decurg din CCCT. Acționând astfel, acest legiuitor nu a încălcat în mod vădit limitele marjei de apreciere de care dispune în materie, conform jurisprudenței amintite la punctul 49 din prezenta hotărâre.
- 62 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentul potrivit căruia articolul 20 din Directiva 2014/40 este contrar principiului proporționalității prin faptul că ar supune țigaretel electronice și flacoanele de reumplere unui regim comparabil sau chiar mai strict decât cel rezervat produselor din tutun, trebuie arătat că, după cum reiese de la punctele 36-43 din prezenta hotărâre, primele produse se disting de cele din urmă prin caracteristicile lor obiective, precum și prin noutatea lor pe piața în cauză, ceea ce justifică aplicarea în privința lor a unei reglementări specifice.
- 63 În aceste condiții, o comparație între normele aplicabile produselor din tutun și cele care vizează țigaretel electronice, precum și flacoanele de reumplere este lipsită de relevanță.
- 64 În al treilea rând, este, desigur, adevărat că măsurile adoptate de legiuitorul Uniunii în temeiul articolului 20 din Directiva 2014/40 nu figurau printre cele care fuseseră avute în vedere inițial de Comisie în Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre în ceea ce privește fabricarea, prezentarea și vânzarea tutunului și a produselor aferente [COM(2012) 788 final] și, prin urmare, nu făcuseră obiectul evaluării de impact care însoțea această propunere și care este menționată la punctul 57 din prezenta hotărâre.
- 65 Totuși, Curtea a statuat deja în această privință că o asemenea evaluare de impact nu este obligatorie nici pentru Parlament, nici pentru Consiliu (Hotărârea Afton Chemical, C-343/09, EU:C:2010:419, punctul 57). În consecință, legiuitorul Uniunii rămâne liber să adopte și alte măsuri decât cele care au făcut obiectul acestei evaluări de impact. De asemenea, simplul fapt că ar fi luat o măsură diferită și, după caz, mai constrângătoare decât cele avute în vedere de Comisie în evaluarea de impact menționată la punctul 57 din prezenta hotărâre nu este de natură să demonstreze că a depășit în mod vădit limitele a ceea ce era necesar pentru atingerea obiectivului urmărit.
- 66 De altfel, trebuie să se constate că, în cursul procesului legislativ, Parlamentul, Consiliul și Comisia au luat în considerare dovezile științifice disponibile, precum și opiniile mediilor interesate. Astfel, este cert că mai multe consultări și reuniuni au fost organizate într-un stadiu avansat al acestui proces, tocmai pentru a strânge informațiile necesare cu privire la opțiunile care erau deschise legiuitorului Uniunii. În acest sens, Comisia a organizat printre altele, la 25 noiembrie 2013, întâlniri suplimentare cu asociațiile reprezentative din industria tutunului, printre care Tobacco Vapor Electronic Cigarette Association (TVECA) și Electronic Cigarette Industry Trade Association (ECITA). Pe de altă parte, Comisia pentru mediu, sănătate publică și siguranță alimentară a Parlamentului a organizat la 19 martie 2013 o reuniune deschisă cu reprezentanți ai industriei vizate, precum și, la 7 mai 2013, un atelier consacrat țigaretelor electronice cu participarea unor experți ai OMS, a autorităților naționale, a oamenilor de știință și a asociațiilor de consumatori.
- 67 Rezultă din cele ce precedă că examinarea întrebării adresate în raport cu principiile proporționalității și securității juridice nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40, în măsura în care acesta consacră un regim specific aplicabil țigaretelor electronice.

68 Cu toate acestea, trebuie să se examineze succesiv motivele de invaliditate invocate în decizia de trimitere care privesc în mod specific articolul 20 alineatul (2), alineatul (3), alineatul (4) litera (a) și alineatele (5)-(7) din Directiva 2014/40 în raport cu aceleași principii.

– *Cu privire la validitatea articolului 20 alineatul (2) din Directiva 2014/40*

69 Din decizia de trimitere reiese că validitatea articolului 20 alineatul (2) din Directiva 2014/40 este contestată pentru motivul că, în primul rând, această dispoziție supune țigarele electronice unui regim de autorizare mai strict decât cel aplicabil produselor din tutun, în al doilea rând, acest regim este, în orice caz, disproporționat, întrucât există alte măsuri mai puțin constrângătoare prin care se poate atinge obiectivul urmărit de dispoziția menționată, în al treilea rând, termenul de șase luni prevăzut de aceeași dispoziție este excesiv prin faptul că împiedică inovarea și, în al patrulea rând, unele dintre informațiile care trebuie să facă obiectul unei notificări, cum sunt cele prevăzute la articolul 20 alineatul (2) al doilea paragraf litera (d) din Directiva 2014/40, sunt formulate prea vag, ceea ce este în contradicție cu principiul securității juridice.

70 În ceea ce privește, în primul rând, argumentul potrivit căruia articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2014/40 ar supune țigarele electronice unui regim de autorizare mai strict decât cel aplicabil produselor din tutun, trebuie să se constate că acest argument rezultă dintr-o interpretare vădit eronată a acestei dispoziții. Astfel, aceasta nu supune țigarele electronice unui regim de autorizare, ci de notificare. Spre deosebire de un regim de autorizare, care obligă producătorii și importatorii, ca regulă generală, să obțină aprobarea prealabilă a autorității competente înainte de a li se permite să introducă pe piață produsul în cauză, regimul prevăzut la articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2014/40 este semnificativ mai puțin constrângător, întrucât nu impune decât depunerea de către producătorii și importatorii de țigare electronice, precum și de flacoane de reumplere a unei notificări cu șase luni înainte de data prevăzută pentru introducerea pe piață a oricărui produs de acest tip.

71 În ceea ce privește, în al doilea rând, caracterul pretins disproporționat al obligației amintite, trebuie arătat, mai întâi, că aceasta urmărește, conform considerentului (36) al Directivei 2014/40, să permită statelor membre să își îndeplinească misiunile de supraveghere și de control. O asemenea abordare este justificată, în plus, de exigențele legate de principiul precauției, amintite la punctul 55 din prezenta hotărâre, precum și de invitația adresată părților la CCCT de a „supraveghea în întregime” utilizarea acestui produs, astfel cum aceasta este amintită la punctul 59 din aceeași hotărâre. Ea pare astfel aptă să atingă obiectivul urmărit prin această dispoziție.

72 În ceea ce privește întrebarea dacă obligația menționată nu depășește ceea ce este necesar pentru realizarea acestui obiectiv, trebuie să se constate, pe de o parte, că măsura alternativă propusă de Pillbox, și anume stabilirea la nivelul Uniunii a unor norme comune aplicabile țigaretelor electronice și flacoanelor de reumplere, nu pare o măsură posibilă, în această etapă, astfel cum subliniază Parlamentul, Consiliul și Comisia, întrucât elaborarea unor asemenea norme presupune în mod normal existența unor date suficiente de abundență privind produsul în discuție, de care legiuitorul Uniunii nu dispunea la momentul adoptării Directivei 2014/40.

73 Pe de altă parte, termenul de șase luni prevăzut la articolul 20 alineatul (2) primul paragraf din această directivă urmărește să acorde suficient timp autorităților competente pentru a examina toate datele care le-au fost transmise de producători și de importatori. Or, ținând seama de numărul de informații care trebuie să facă obiectul unei notificări și de incertitudinile din jurul consumului de țigare electronice, acest termen nu pare a fi vădit excesiv.

- 74 În ceea ce privește afirmația potrivit căreia termenul menționat poate compromite inovarea în sectorul în cauză, aceasta nu este suficient de argumentată pentru a permite Curții să îi aprecieze relevanța. În orice caz, regimurile analoge sau chiar mai stricte aplicabile altor produse, precum cele instituite prin Directivele 2001/83 și 93/42, nu au împiedicat în niciun fel inovarea în domeniul vizat de acestea.
- 75 Prin urmare, obligația de notificare prevăzută la articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2014/40 nu pare să fie vădit inadecvată sau să depășească în mod vădit ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit prin această dispoziție.
- 76 În ceea ce privește, în al treilea rând, pretinsa încălcare a principiului securității juridice, se susține că obligația de a furniza informații cu privire la doza de nicotină și la cantitatea de nicotină absorbită în momentul consumului „în condiții de utilizare normală sau în condiții care pot fi prevăzute în mod rezonabil”, în temeiul articolului 20 alineatul (2) al doilea paragraf litera (d) din directivă, nu este suficient de precisă, dat fiind că aceste valori variază în funcție de modul de consum al fiecărui utilizator.
- 77 Or, și după cum a subliniat avocatul general la punctul 92 din concluzii, datele solicitate potrivit dispoziției menționate nu se referă în mod evident la doza de nicotină sau la cantitatea de nicotină absorbită în momentul consumului de către fiecare consumator, ci la valorile minime, medii sau maxime înregistrate în mod obișnuit la consumul unei țigaretă electronice.
- 78 În plus, legiuitorului Uniunii îi este permis să recurgă la un cadru juridic general care urmează, după caz, să fie stabilit ulterior. În speță, chiar Comisiei îi revine sarcina de a adopta, în aplicarea articolului 20 alineatul (13) din Directiva 2014/40, acte de punere în aplicare prin care se stabilește printre altele un model comun pentru notificarea prevăzută la alineatul (2) al acestui articol.
- 79 În aceste condiții, nu se poate considera că legiuitorul Uniunii a încălcat principiul securității juridice.
- 80 Rezultă din considerațiile care precedă că examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 alineatul (2) din Directiva 2014/40 în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.

– *Cu privire la validitatea articolului 20 alineatul (3) din Directiva 2014/40*

- 81 Din decizia de trimitere reiese că motivele invocate în sprijinul nevalidității articolului 20 alineatul (3) din Directiva 2014/40 nu vizează, în realitate, decât cerințele impuse potrivit literelor (a), (b) și (f) ale acestui alineat.
- 82 În ceea ce privește, mai întâi, articolul 20 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2014/40, este necesar să se arate că, potrivit acestei dispoziții, lichidele care conțin nicotină nu pot fi introduse pe piață decât în flacoane de reumplere dedicate, cu un volum maxim de 10 ml, și că, în țigaretile electronice de unică folosință sau în cartușele de unică folosință, volumul maxim al cartușelor și al rezervoarelor nu trebuie să depășească 2 ml.
- 83 Articolul 20 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2014/40 impune, la rândul său, ca lichidul care conține nicotină să nu conțină nicotină peste nivelul de 20 mg/ml.
- 84 Aceste cerințe fac parte din obiectivul acestei directive care constă, conform articolului 1, în facilitarea bunei funcționări a pieței interne a produselor din tutun și a produselor conexe, vizând un nivel înalt de protecție a sănătății, în special pentru tineri.

- 85 În ceea ce privește, în primul rând, aptitudinea cerințelor menționate de a atinge acest obiectiv, trebuie să se constate că, în conformitate cu jurisprudența Curții amintită la punctul 58 din prezenta hotărâre, normele care armonizează compoziția țigaretelor electronice și a flacoanelor de reumplere sunt, chiar prin natura lor, apte să înlăture obstacolele din calea liberei circulații a mărfurilor.
- 86 În plus, cerințele prevăzute la articolul 20 alineatul (3) literele (a) și (b) din Directiva 2014/40 permit limitarea riscurilor legate de expunerea la nicotină. Prin urmare, ele sunt de asemenea adecvate să asigure un nivel ridicat de protecție a sănătății umane.
- 87 În ceea ce privește, în al doilea rând, aspectul dacă astfel de constrângeri nu depășesc ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit de Directiva 2014/40, pe de o parte, pentru motivele deja expuse la punctele 36-43 din prezenta hotărâre, trebuie respins argumentul potrivit căruia cerința prevăzută la articolul 20 alineatul (3) litera (a) din aceasta ar fi mai strictă decât normele aplicabile produselor din tutun.
- 88 În ceea ce privește, pe de altă parte, articolul 20 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2014/40, Pillbox susține că, stabilind la 20 mg/ml conținutul maxim de nicotină din lichidul țigaretelor electronice, legiuitorul Uniunii a pornit de la o premisă științifică eronată. Valoarea amintită ar fi fost justificată de acest legiuitor prin faptul că ar permite o administrare a nicotinei care este comparabilă cu doza permisă din această substanță administrată printr-o țigaretă standard din tutun, în timpul necesar fumării unei astfel de țigaretă. Or, potrivit Pillbox, o asemenea premisă nu are în vedere modul de funcționare specific al țigaretelor electronice, întrucât, în timp ce conținutul de nicotină indicat pe pachetele de țigaretă din tutun se raportează la cantitatea de nicotină metabolizată administrată în sistemul circulator al fumătorului, conținutul maxim de nicotină prevăzut la articolul 20 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2014/40 se referă la cantitatea „fizică” de nicotină conținută în lichidul țigaretelor electronice. Acționând în acest fel, legiuitorul Uniunii ar fi redus în mod semnificativ eficiența țigaretelor electronice ca alternativă la produsele din tutun, contrar obiectivului de protecție a sănătății umane la un nivel ridicat.
- 89 Parlamentul, Consiliul și Comisia contestă temeinicia acestei afirmații, făcând referire la alte studii științifice.
- 90 Fără a fi necesar să se statueze cu privire la această chestiune, trebuie arătat că reiese din dosarul prezentat Curții că, pentru a stabili conținutul maxim de nicotină din lichidul țigaretelor electronice, legiuitorul Uniunii s-a bazat și pe alte elemente obiective.
- 91 Astfel, în primul rând, necesitatea de a impune un nivel maxim de nicotină în lichidul țigaretelor electronice se dovedește a fi justificată în raport cu riscul de supradoză sau de intoxicare, menționat în raportul ENDS.
- 92 În al doilea rând, după cum menționează Parlamentul, Consiliul, Comisia, precum și guvernele francez și spaniol, fără a fi contrazise cu privire la acest aspect, informațiile disponibile la momentul adoptării Directivei 2014/40 demonstau că marea majoritate a țigaretelor electronice vândute pe piața internă aveau un conținut de nicotină mai mic de 30 mg/ml.
- 93 Pe de altă parte, astfel cum arată Parlamentul și Comisia, Pillbox însăși a recunoscut, într-o scrisoare deschisă adresată Parlamentului la 8 iulie 2013, că un fumător care consumă în medie 20 de țigaretă din tutun pe zi are nevoie de 18-24 mg/ml de nicotină pentru ca țigaretă electronică să fie o opțiune credibilă de înlocuire a produselor din tutun așa-numite „tradiționale”.

- 94 În al treilea rând, este important să se sublinieze că introducerea pe piață a țigaretelor electronice al căror lichid conține mai mult de 20 mg/ml de nicotină nu este interzisă de dreptul Uniunii. Astfel, după cum reiese de la articolul 20 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2014/40, interpretat în lumina considerentului (36) al acesteia, astfel de produse pot fi comercializate în cadrul Uniunii, după caz, în condițiile și potrivit procedurilor stabilite prin Directivele 2001/83 și 93/42.
- 95 Prevăzând o asemenea posibilitate, legiuitorul Uniunii a ținut seama de necesitatea unor consumatori, din cauza stării lor de dependență și a obiceiurilor lor, de a recurge, pentru a renunța la fumat, la țigarete electronice care conțin o concentrație de nicotină mai ridicată decât cea permisă la articolul 20 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2014/40.
- 96 Toate aceste elemente demonstrează că legiuitorul Uniunii a pus în balanță diferitele interese ținând seama de mai mulți factori și fără a încălca limitele marjei sale de apreciere.
- 97 Prin urmare, nu reiese că, prin adoptarea articolului 20 alineatul (3) literele (a) și (b) din Directiva 2014/40, legiuitorul Uniunii a acționat în mod arbitrar sau a depășit în mod vădit limitele a ceea ce era adecvat și necesar pentru atingerea obiectivului pe care îl urmărea, și anume cel de a facilita buna funcționare a pieței interne a țigaretelor electronice și a flacoanelor de reumplere, vizând un nivel înalt de protecție a sănătății, în special pentru tineri.
- 98 În ceea ce privește, în continuare, articolul 20 alineatul (3) litera (f) din Directiva 2014/40, din decizia de trimitere reiese că validitatea sa este contestată în raport cu principiul securității juridice. Ținând seama de faptul că dozele administrate prin țigaretetele electronice ar varia de la un consumator la altul în funcție de modul de utilizare a acestor produse, cerința potrivit căreia aceste țigaretete trebuie să elibereze doze de nicotină „în mod constant [...] în condiții de utilizare normală” ar fi lipsită de claritate.
- 99 Reiese din considerentul (39) al Directivei 2014/40 că această cerință urmărește în special evitarea riscului de consum accidental al unor doze mari de nicotină.
- 100 Trebuie să se constate că, interpretat în lumina acestui obiectiv, articolul 20 alineatul (3) litera (f) din această directivă definește suficient de clar rezultatul care trebuie atins, și anume ca fiecare inhalare să elibereze aceeași cantitate de nicotină în condiții de utilizare identice, fiind inclusă aici și forța de inhalare.
- 101 Împrejurarea că dispoziția amintită nu propune nicio metodă concretă sau procedeu concret pentru executarea acestei cerințe nu semnifică totuși că aceasta încalcă principiul securității juridice. Astfel, în lipsa unei reglementări în acest sens la nivelul Uniunii, statelor membre sau, după caz, producătorilor înșiși le revine sarcina de a alege o metodă fiabilă susceptibilă să asigure respectarea acestei cerințe.
- 102 Rezultă din considerațiile care precedă că examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 alineatul (3) din Directiva 2014/40 în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.

– Cu privire la validitatea articolului 20 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2014/40

- 103 Din decizia de trimitere reiese că validitatea articolului 20 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2014/40 este contestată pentru motivul că este disproporționat să se impună ca pachetele unitare de țigaretete electronice și de flacoane de reumplere să conțină un pliant separat, dat fiind că informațiile necesare ar putea figura și pe ambalajul produsului și că nu este prevăzută nicio cerință similară cu privire la țigaretetele din tutun.

- 104 În această privință, trebuie arătat, în primul rând, că numărul și natura unora dintre informațiile care trebuie să figureze într-un pliant separat, precum cele referitoare la contraindicații, la avertismentele pentru grupurile de risc specifice și la eventualele efecte adverse, sunt de așa natură încât pare puțin probabil să poată fi prezentate în mod suficient de vizibil și de lizibil doar pe ambalajul produsului în cauză, cu atât mai mult cu cât acesta trebuie să includă, în temeiul articolului 20 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2014/40, lista tuturor ingredientelor pe care le conține acest produs și avertismentele de sănătate necesare.
- 105 În al doilea rând, un pliant separat de ambalajul produsului și care include informații precum cele menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre permite consumatorilor să dispună de acestea chiar și după ce au aruncat ambalajul amintit.
- 106 În al treilea rând, nu poate fi admis argumentul întemeiat pe lipsa unei cerințe analoage aplicabile țigaretelor din tutun, pentru motivele prezentate la punctele 36-43 din prezenta hotărâre.
- 107 În aceste condiții, nu reiese că, prin adoptarea articolului 20 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2014/40, legiuitorul Uniunii a depășit în mod vădit limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru atingerea obiectivului urmărit prin această directivă.
- 108 Prin urmare, este necesar să se constate că examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2014/40 în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.

– *Cu privire la validitatea articolului 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40*

- 109 Articolul 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40 interzice, în esență, comunicările comerciale și sponsorizarea în favoarea țigaretelor electronice și a flacoanelor lor de reumplere, în măsura în care aceste practici au ca scop sau ca efect direct sau indirect promovarea acestor produse.
- 110 Din decizia de trimitere reiese că validitatea acestei dispoziții este contestată pentru motivul că ar avea un efect disproporționat pe o piață în curs de dezvoltare, în timp ce produsele din tutun ar fi beneficiat de o perioadă îndelungată de publicitate care le-a permis să se stabilească pe termen lung pe piață. În plus, această interdicție ar fi formulată în sens larg pentru a include vânzarea online de țigarete electronice, în timp ce produselor din tutun nu li s-ar aplica nicio interdicție de acest fel.
- 111 Interdicția prevăzută la articolul 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40 urmărește să asigure aplicarea unui regim uniform cu privire la comerțul cu țigarete electronice în cadrul pieței interne, garantând în același timp un nivel ridicat de protecție a sănătății umane, ținând seama de incertitudinile din jurul acestui produs și de cerințele care decurg din principiul precauției.
- 112 În această privință, trebuie să se constate, în primul rând, că această interdicție este aptă să atingă acest obiectiv. Astfel, pe de o parte, din considerentul (43) al directivei reiese că diferențele dintre legislațiile și practicile naționale în materie de publicitate și de sponsorizare privind țigaretelile electronice împiedică libera circulație a mărfurilor, precum și libera prestare a serviciilor și prezintă un risc considerabil de denaturare a concurenței. Dacă nu se vor lua măsuri la nivelul Uniunii, există riscul ca diferențele respective să se acutizeze în anii care vor urma, având în vedere piața în creștere rapidă a țigaretelor electronice și a flacoanelor de reumplere.
- 113 Pe de altă parte, articolul 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40 permite limitarea contactului consumatorilor și în special al tinerilor, care sunt deosebit de sensibili la publicitate, cu stimulii comerciali pentru achiziționarea și consumul de țigarete electronice, astfel încât să fie expuși într-o măsură mai mică riscurilor efective sau potențiale pentru sănătatea umană pe care le-ar putea genera aceste produse.

- 114 În ceea ce privește, în al doilea rând, caracterul necesar al acestei interdicții, trebuie arătat, pe de o parte, că, prin decizia menționată la punctul 59 din prezenta hotărâre, conferința părților semnatare ale CCCT a invitat „cu stăruință părțile să aibă în vedere interzicerea sau restrângerea publicității, a promovării și a sponsorizării în favoarea inhalatoarelor electronice de nicotină”.
- 115 În aceste condiții, nu reiese că, prin adoptarea articolului 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40, legiuitorul Uniunii a depășit în mod vădit limitele a ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit prin această directivă.
- 116 Împrejurarea că produsele din tutun au putut profita pentru o perioadă îndelungată de campanii publicitare nu poate în niciun caz să constituie un motiv care să impună legiuitorului Uniunii să permită astfel de campanii și în beneficiul țigaretelor electronice. Dimpotrivă, din moment ce a dispus de informații științifice serioase care denunțau existența unor potențiale riscuri pentru sănătatea umană pe care le poate genera un produs relativ nou pe piață, legiuitorul Uniunii era obligat să acționeze conform principiului precauției, prevăzut la articolul 35 a doua teză din cartă, la articolul 9 TFUE, la articolul 114 alineatul (3) TFUE și la articolul 168 alineatul (1) TFUE, care îi impun să asigure un nivel ridicat de protecție a sănătății umane în definirea și punerea în aplicare a tuturor politicilor și acțiunilor Uniunii.
- 117 În ceea ce privește obiecția potrivit căreia articolul 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40 ar interzice de asemenea vânzarea online de țigarete electronice, trebuie să se constate că aceasta rezultă dintr-o interpretare vădit eronată a acestei dispoziții. Astfel, nimic din textul acesteia nu permite să se concluzioneze că urmărește interzicerea în vreun fel a acestui mod de comercializare. Dimpotrivă, din articolul 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40, care face trimitere la articolul 18 din aceasta, reiese că această directivă nu impune o asemenea interdicție, ci oferă statelor membre posibilitatea de a alege să interzică sau să permită, în anumite condiții, vânzarea transfrontalieră la distanță, inclusiv vânzarea prin internet a țigaretelor electronice și a flacoanelor de reumplere.
- 118 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40 în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.

– *Cu privire la validitatea articolului 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40*

- 119 Articolul 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40 prevede că articolul 18 din aceasta se aplică vânzării transfrontaliere la distanță de țigarete electronice și de flacoane de reumplere. Acest articol 18 prevede, pe de o parte, că statele membre pot interzice vânzarea transfrontalieră la distanță de produse din tutun către consumatori și impune statelor membre, pe de altă parte, o serie de norme comune care nu o interzic.
- 120 Din decizia de trimitere reiese că validitatea articolului 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40 este contestată pentru motivul că, în primul rând, el încalcă principiul proporționalității, întrucât există măsuri mai puțin constrângătoare, însă la fel de adecvate pentru atingerea obiectivului urmărit de această directivă, precum instituirea unor limite de vârstă aplicabile în mod special consumului de țigarete electronice, și că, în al doilea rând, legiuitorul Uniunii nu a motivat extinderea normei de la articolul 18 din directiva menționată la comerțul cu țigarete electronice.
- 121 În ceea ce privește, în primul rând, caracterul pretins disproportionat al normei stabilite la articolul 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40, trebuie arătat că obiectivul acestei dispoziții este detaliat în considerentul (33) al acestei directive, potrivit căruia vânzările transfrontaliere la distanță de produse din tutun, pe de o parte, ar putea să faciliteze accesul la produse din tutun care nu respectă directiva menționată și, pe de altă parte, prezintă un risc crescut ca tinerii să aibă acces la aceste produse.

Aceste considerații se aplică *mutatis mutandis* în cazul țigaretelor electronice și al flacoanelor de reumplere, după cum atestă trimiterea la articolul 18 din aceeași directivă, făcută la articolul 20 alineatul (6) din aceasta.

- 122 Această din urmă dispoziție urmărește astfel să permită statelor membre să împiedice eludarea normelor de conformitate stabilite prin Directiva 2014/40 în ceea ce privește țigaretile electronice și flacoanele de reumplere, vizând un nivel înalt de protecție a sănătății umane, în special pentru tineri.
- 123 Or, Curtea a statuat deja că un act al Uniunii adoptat în temeiul articolului 114 TFUE poate include dispoziții care urmăresc să evite eludarea reglementărilor ce au ca obiect ameliorarea condițiilor de funcționare a pieței interne [a se vedea în acest sens Hotărârea Germania/Parlamentul și Consiliul, C-376/98, EU:C:2000:544, punctul 100, precum și Hotărârea British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, punctul 82].
- 124 Prin faptul că permit statelor membre să interzică vânzarea transfrontalieră la distanță de țigarette electronice, precum și de flacoane de reumplere și prin faptul că impun anumite norme comune statelor membre care nu o interzic, măsurile stabilite la articolul 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40 sunt apte să atingă obiectivul identificat la punctul 122 din prezenta hotărâre.
- 125 În ceea ce privește caracterul strict necesar al acestor măsuri, trebuie să se constate că această dispoziție nu impune o interdicție de vânzare transfrontalieră de țigarette electronice și de flacoane de reumplere, ci lasă statelor membre alegerea de a interzice sau de a permite, în anumite condiții, astfel de vânzări.
- 126 Articolul 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40 permite astfel statelor membre să își adapteze acțiunea în funcție de progresul științific în materie și de evoluția pieței relevante.
- 127 În ceea ce privește instituirea unor limite de vârstă aplicabile în mod special consumului de țigarette electronice, propusă de Pillbox ca măsură mai puțin constrângătoare, nu s-a demonstrat că aceasta ar constitui un mijloc eficient care să permită asigurarea unui nivel ridicat de protecție a sănătății umane, mai ales pentru tineri, având în vedere în principal împrejurarea că o astfel de măsură poate fi ușor eludată în cadrul unei vânzări transfrontaliere la distanță.
- 128 În aceste condiții, nu reiese că norma stabilită la articolul 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40 depășește în mod vădit ceea ce este adecvat și necesar pentru atingerea obiectivului urmărit prin această directivă.
- 129 În ceea ce privește, în al doilea rând, pretinsa lipsă a unei motivări care să susțină această dispoziție, este, desigur, adevărat că considerentul (33) al Directivei 2014/40 nu vizează decât produsele din tutun. Cu toate acestea, faptul că articolul 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40 se limitează să facă trimitere, în ceea ce privește țigaretile electronice și flacoanele de reumplere, la normele stabilite de articolul 18 din această directivă demonstrează că legiuitorul Uniunii a apreciat că motivele prezentate în considerentul menționat se aplică *mutatis mutandis* vânzării transfrontaliere de țigarette electronice și de flacoane de reumplere.
- 130 În această privință, din jurisprudența Curții reiese că motivarea unui act cu aplicabilitate generală se poate limita la a menționa, pe de o parte, situația de ansamblu care a condus la adoptarea acestuia și, pe de altă parte, scopurile generale pe care își propune să le atingă (a se vedea în special Hotărârea Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Comisia, C-398/13 P, EU:C:2015:535, punctul 29).
- 131 Prin urmare trebuie să se constate că examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 alineatul (6) din Directiva 2014/40 în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.

– *Cu privire la validitatea articolului 20 alineatul (7) din Directiva 2014/40*

- 132 Articolul 20 alineatul (7) din Directiva 2014/40 impune producătorilor și importatorilor de țigarete electronice și de flacoane de reumplere să transmită anual autorităților competente ale statelor membre anumite date care să le permită acestora din urmă să monitorizeze evoluția pieței.
- 133 Validitatea dispoziției amintite este contestată pentru motivul că, în primul rând, aceasta impune o sarcină disproporționată producătorilor și importatorilor de țigarete electronice și de flacoane de reumplere, deși producătorii și importatorii de produse din tutun nu au nicio obligație analoagă, și că alte măsuri mai puțin constrângătoare, cum ar fi sondajele de piață, ar permite supravegherea evoluției acesteia din urmă. În al doilea rând, obligația de a furniza informații cu privire la „preferințele diverselor categorii de consumatori” ar fi lipsită de claritate și ar încălca, în consecință, principiul securității juridice.
- 134 Din considerentul (44) al Directivei 2014/40 reiese că articolul 20 alineatul (7) din aceasta are ca obiectiv să permită Comisiei și statelor membre, pentru a-și exercita sarcina de reglementare, să strângă informații cuprinzătoare privind evoluțiile pieței în ceea ce privește țigaretel electronice și flacoanele de reumplere.
- 135 Întrucât caracterul adecvat al acestei măsuri nu este contestat, trebuie să se verifice, în primul rând, dacă aceasta nu depășește în mod vădit ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv.
- 136 În această privință, trebuie respinsă, mai întâi, obiecția potrivit căreia această obligație ar fi disproporționată pentru simplul fapt că nu ar exista nicio obligație analoagă în sarcina producătorilor și a importatorilor de produse din tutun. Astfel, spre deosebire de acestea din urmă, pentru care autoritățile competente dispun deja de informații detaliate datorită prezenței lor îndelungate pe piață și studiilor științifice al căror obiect l-au făcut, introducerea pe piață a țigaretel electronice și a flacoanelor de reumplere putea și chiar trebuia să facă obiectul unei monitorizări sporite din cauza caracterului nou al acestor produse și a incertitudinilor privind riscurile pentru sănătatea umană întâlnite de consumatorii lor.
- 137 Este necesar să se arate, în continuare, că datele pe care producătorii și importatorii de țigarete electronice, precum și de flacoane de reumplere trebuie să le furnizeze în temeiul articolului 20 alineatul (7) din Directiva 2014/40, și anume volumul și modul de vânzare, preferințele diverselor categorii de consumatori, principalele categorii de utilizatori curenți și rezumate ale oricăror cercetări de piață efectuate în materie, se raportează direct la activitatea lor comercială, astfel încât aceștia sunt cel mai în măsură să furnizeze aceste date. În plus, întrucât aceste date prezintă un interes evident pentru dezvoltarea strategiilor comerciale ale producătorilor și importatorilor acestor produse, pare probabil ca ele să fie culese frecvent de ei înșiși. Prin urmare, nu reiese că această obligație impune producătorilor și importatorilor amintiți o sarcină vădit excesivă.
- 138 În ceea ce privește, în sfârșit, posibilitatea de a prevedea sondaje de pe piața relevantă ca măsură mai puțin constrângătoare, este suficient să se arate că nimic nu se opune ca autoritățile competente sau producătorii și importatorii de țigarete electronice, precum și de flacoane de reumplere să efectueze astfel de sondaje în scopul monitorizării pieței sau al colectării anumitor informații care fac obiectul articolului 20 alineatul (7) din Directiva 2014/40. Totuși, pe de o parte, astfel de sondaje nu pot furniza decât o parte din datele relevante în scopul monitorizării pieței și, pe de altă parte, ele nu se pot substitui informațiilor mai exacte, fiabile și exhaustive care provin direct de la producător sau de la importator.
- 139 În ceea ce privește, în al doilea rând, pretinsa lipsă de precizie în cazul limitelor obligației de a furniza informații cu privire la „preferințele diverselor categorii de consumatori”, prevăzută la articolul 20 alineatul (7) punctul (ii) din Directiva 2014/40, reiese din cuprinsul punctelor 78 și 101 din prezenta hotărâre că, pe de o parte, nu este necesar ca un act legislativ să aducă el însuși precizări de natură

tehnică, cum ar fi printre altele definiția metodei care ar trebui să se aplice pentru a culege anumite date, și că, pe de altă parte, în lipsa unei reglementări în această privință la nivelul Uniunii, statelor membre le revine sarcina de a alege o metodă fiabilă în scopul executării obligațiilor în materie.

- 140 Rezultă din cele ce precedă că examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 alineatul (7) din Directiva 2014/40 în raport cu principiile proporționalității și securității juridice.
- 141 Având în vedere toate considerațiile prezentate la punctele 47-140 din prezenta hotărâre, trebuie să se constate că din examinarea întrebării adresate nu a rezultat niciun element de natură să afecteze validitatea în tot sau în parte a articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu aceste principii.

Cu privire la validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu principiul subsidiarității

- 142 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită Curții, în al treilea rând, să examineze validitatea în tot sau în parte a articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu principiul subsidiarității.
- 143 Instanța de trimitere se referă în această privință la împrejurarea că, pe de o parte, mai multe parlamente naționale au apreciat că proiectul de directivă nu era conform cu principiul subsidiarității și au emis, pentru acest motiv, avize motivate în temeiul Protocolului (nr. 2) privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității anexat la Tratatul UE și la Tratatul FUE (denumit în continuare „Protocolul nr. 2”) și că, pe de altă parte, existența unor diferențe la nivel național în ceea ce privește normele aplicabile țigaretelor electronice și flacoanelor de reumplere nu ar fi fost suficient dovedită.
- 144 Principiul subsidiarității este enunțat la articolul 5 alineatul (3) TUE, în temeiul căruia, în domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă, Uniunea nu intervine decât în cazul și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate nu pot fi realizate în mod satisfăcător de către statele membre, ci pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii, din cauza dimensiunilor sau a efectelor acțiunii preconizate. Protocolul nr. 2 stabilește pe de altă parte, la articolul 5, linii directoare pentru a se verifica dacă sunt îndeplinite aceste condiții (Hotărârea Estonia/Parlamentul și Consiliul, C-508/13, EU:C:2015:403, punctul 44).
- 145 Controlul respectării principiului subsidiarității se exercită într-o primă etapă la nivel politic, de către parlamentele naționale, potrivit procedurilor stabilite în acest scop prin Protocolul nr. 2.
- 146 Într-o a doua etapă, controlul respectării acestui principiu revine instanței Uniunii, care trebuie să verifice atât respectarea condițiilor de fond prevăzute la articolul 5 alineatul (3) TUE, cât și respectarea garanțiilor procedurale prevăzute de Protocolul nr. 2.
- 147 În ceea ce privește, în primul rând, controlul jurisdicțional al respectării garanțiilor procedurale prevăzute de Protocolul nr. 2, este necesar să se arate că avizele motivate emise în speță de parlamentele naționale în temeiul acestui protocol se înscriu în mecanismul controlului politic al respectării acestui principiu, instituit de protocolul menționat. În acest context, Curții îi revine sarcina de a nu verifica decât respectarea garanțiilor procedurale prevăzute de protocolul menționat. Or, în speță, Curtea nu a fost sesizată cu nicio cerere în acest sens.
- 148 În ceea ce privește, în al doilea rând, condițiile de fond prevăzute la articolul 5 alineatul (3) TUE, Curtea trebuie să verifice dacă legiuitorul Uniunii putea considera, pe baza unei fișe detaliate, că obiectivul urmărit prin acțiunea preconizată putea fi realizat mai bine la nivelul Uniunii.

- 149 În speță, în ceea ce privește un domeniu precum îmbunătățirea funcționării pieței interne, care nu se numără printre cele în care Uniunea dispune de o competență exclusivă, trebuie să se verifice dacă obiectivul urmărit de Directiva 2014/40 putea fi realizat mai bine la nivelul Uniunii [a se vedea în acest sens Hotărârea British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, punctele 179 și 180].
- 150 În ceea ce privește considerația exprimată în decizia de trimitere potrivit căreia nu s-a demonstrat corespunzător cerințelor legale că existau diferențe la nivel național în ceea ce privește normele aplicabile țigaretelor electronice și flacoanelor de reumplere, este suficient să se evidențieze că existența unor astfel de diferențe a fost deja arătată la punctele 57 și 112 din prezenta hotărâre.
- 151 Rezultă din cele ce precedă că examinarea întrebării preliminare nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea în tot sau în parte a articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu principiul subsidiarității.

Cu privire la validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu articolele 16 și 17 din cartă

- 152 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită Curții, în al patrulea rând, să examineze validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40 și în special a alineatului (5) al acestuia în raport cu articolele 16 și 17 din cartă.
- 153 Potrivit deciziei de trimitere, interzicerea comunicărilor comerciale, impusă prin articolul 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40, este de natură să împiedice activitatea comercială a Pillbox, cu încălcarea articolelor 16 și 17 din cartă.
- 154 În ceea ce privește, în primul rând, articolul 16 din cartă, trebuie amintit că, potrivit acestuia, „libertatea de a desfășura o activitate comercială este recunoscută în conformitate cu dreptul Uniunii și cu legislațiile și practicile naționale”.
- 155 Protecția conferită de articolul 16 include libertatea de a desfășura o activitate economică sau comercială, libertatea contractuală și libera concurență, astfel cum rezultă din explicațiile referitoare la același articol, care trebuie luate în considerare, conform articolului 6 alineatul (1) al treilea paragraf TUE și articolului 52 alineatul (7) din cartă, în vederea interpretării acesteia (Hotărârea Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 42).
- 156 În speță, în măsura în care interzicerea comunicărilor comerciale, impusă prin articolul 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40, nu le permite operatorilor economici să își promoveze produsele, ea constituie o ingerință în libertatea acestor operatori de a desfășura o activitate comercială.
- 157 Cu toate acestea, conform jurisprudenței Curții, libertatea de a desfășura o activitate comercială nu constituie o prerogativă absolută, ci trebuie să fie apreciată din perspectiva funcției sale în societate (a se vedea în acest sens Hotărârea Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 45).
- 158 Libertatea de a desfășura o activitate comercială poate face obiectul unei serii ample de intervenții ale autorității publice, susceptibile să stabilească, în interesul general, limitări privind exercitarea activității economice (Hotărârea Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 46).
- 159 Or, această circumstanță se reflectă în special în modul în care trebuie pus în aplicare principiul proporționalității în temeiul articolului 52 alineatul (1) din cartă (Hotărârea Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 47).

- 160 În conformitate cu această din urmă dispoziție, orice restrângere a exercițiului drepturilor și libertăților recunoscute de cartă trebuie să fie prevăzută de lege și să respecte substanța acestor drepturi și trebuie, cu respectarea principiului proporționalității, să fie necesară și să răspundă efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți (Hotărârea Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 48).
- 161 În această privință, este necesar să se constate că limitarea în discuție a fost stabilită prin articolul 20 alineatul (5) din Directiva 2014/40, mai precis prin lege, în sensul articolului 52 alineatul (1) din cartă, și că nu afectează substanța libertății de a desfășura o activitate comercială. Astfel, nici această dispoziție din directivă, nici, de altfel, oricare alta din aceasta nu împiedică operatorii economici să producă și să comercializeze țigările electronice și flacoanele de reumplere cu respectarea condițiilor prevăzute de directivă în această privință.
- 162 Nici ingerința constatată nu depășește limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea obiectivelor legitime urmărite prin Directiva 2014/40, pentru motivele expuse la punctele 109-118 din prezenta hotărâre.
- 163 În ceea ce privește, în al doilea rând, articolul 17 din cartă, care consacră dreptul de proprietate, trebuie arătat că, în conformitate cu al doilea paragraf al acestui articol, aceste drept se referă și la proprietatea intelectuală.
- 164 Întrucât Pillbox invocă o ingerință în exploatarea proprietății sale comerciale, inclusiv a mărcii sale, este suficient să se constate, pe de o parte, că articolul 20 din Directiva 2014/40 nu împiedică în niciun fel folosința proprietății sale intelectuale în cadrul comercializării produselor sale, astfel încât substanța dreptului său de proprietate rămâne, în esență, intactă. Pe de altă parte, pentru motive analoge celor expuse la punctele 109-118 din prezenta hotărâre, această ingerință nu depășește nici limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea obiectivelor legitime urmărite prin Directiva 2014/40.
- 165 Rezultă din cele ce precedă că examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea în tot sau în parte a articolului 20 din Directiva 2014/40 în raport cu articolele 16 și 17 din cartă.
- 166 Rezultă din ansamblul considerațiilor care precedă că este necesar să se răspundă la întrebarea preliminară în sensul că examinarea acesteia nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea în tot sau în parte a articolului 20 din Directiva 2014/40.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 167 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Examinarea întrebării adresate nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 20 din Directiva 2014/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre în ceea ce privește fabricarea, prezentarea și vânzarea produselor din tutun și a produselor conexe și de abrogare a Directivei 2001/37/CE.

Semnături

i — Punctul 17 din prezentul text a făcut obiectul unei modificări de ordin lingvistic ulterior primei publicări.